

**Dansk historisk Fællesforenings Repræsentantmøde
i København, Lørdag den 22. og Søndag den 23. Oktober 1938.**

Allerede i Forsommeren havde Dansk historisk Fællesforening udsendt Program til sit Aarsmøde, der efter Indbydelse fra Historisk Samfund for Sønderjylland skulde finde Sted i Aabenraa de første Dage i Juli. Men i Juni Maaned antog Mund- og Kløvesygen i Sønderjylland et saadant Omfang, at man indenfor Bestyrelsen frygtede for, at der af Landbrugsministeriet vilde blive nedlagt Forbud mod Mødets Afholdelse. Da Formanden ved en Henvendelse i Landbrugsministeriet fik denne Frygt bekræftet, saa man sig nødsaget til at aflyse Aarsmødet, og i Stedet fastsattes et Repræsentantmøde i København til Efteraaret.

Ved dette Møde, som afholdtes i Oldskriftselskabets Sal paa Nationalmuseet, var følgende Foreninger og Institutioner repræsenteret: *De historiske Samfund for Frederiksborg, Københavns, Højbæk og Sorø Amter, Svendborg Amt, Odense og Assens Amt, Hjørring, Aalborg og Viborg Amter, Aarhus Stift, Vejle, Ribe og Ringkøbing Amter samt Historisk Samfund for Sønderjylland*, desuden *Jysk Selskab for Historie, Sprog og Litteratur, Rigsarkivet og Landsarkiverne for Sjælland, Fyen og Sønderjylland, Dansk Folkemindesamling og Stednavneudvalget*. — Museer: *Nationalmuseets 2. Afdeling, Møntsamlingen, Tøjhusmuseet, Dansk Post- og Telegrafmuseum, Københavns Bymuseum, Købstadmuseet »Den gamle By« i Aarhus, Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg, Museerne i Frederiksværk, Køge, Næstved, Vordingborg, Holbæk, Kalundborg, Maribo, Odense, Svendborg, Nyborg, Ringe, Hjørring, Nykøbing M., Aalborg, Grenaa, Ebeltoft, Aarhus, Horsens, Vejle, Fredericia, Kolding, Herning, Holstebro og Haderslev*.

Ved Mødets Begyndelse udtalte *Formanden*, Professor *Knud Fabricius*, Mindeord over Kæmner *J. O. Brandorff* fra Kolding og Adjunkt *Fr. Weilbach*. Derefter meddelte Formanden, at Bestyrelsen havde besluttet at tildele fhv. Realskolebestyrer *J. C. Hansen*, Viborg, og Bankdirektør *Jørgensen*, Aalborg, en Præmie paa 100 Kr. til hver for Afhandlinger i Amtsaarbøger fra 1936. Til Begrundelse herfor fremsattes følgende Udtalelser:

Det Emne, som Hr. cand. mag. *J. C. Hansen* har gjort Rede for i sin Afhandling om »Trækstien og Pramfarten paa Gudena« i »Fra Viborg Amt« 1936 er i sig selv af betydelig Interesse. Det er Historien om, hvorledes en initiativrig Mand, Ejer af Silkeborg Hovedgaard, ved Begyndelsen af forrige Aarhundrede fik indrettet Gudenaen til at bære Pramtrafik for derved at skaffe lettere Afsætning for Tøm-

merproduktionen fra Silkeborgskovene. Pramfarten tog et hurtigt Opsving og blev snart af væsentlig Betydning for Gudenaegnens Opkomst og for Grundlæggelsen af Silkeborg By i 1844—45. Først da Jernbanerne blev anlagt i 1860'erne og 1870'erne, mistede Pramfarten paa Gudenaas sin Betydning. — Af denne afsluttede Udvikling har Forfatteren formaaet at give en udførlig og fængslende Fremstilling; den er formet som en kronologisk fremadskridende Beretning, der er inddelt i korte, overskuelige Kapitler; i Skildringen indgaar en Række Detailler, for Størstedelen hentet fra utrykt Kildestof, for en stor Del fra mundtlig Overlevering; næsten alle er disse Detailler af væsentlig Betydning for Forstaaelsen af Emnet. Forfatteren har ved denne Skildring ikke blot fremdraget et Emne af stor Interesse for den paagældende Egn, men han har tillige været inde paa et Omraade, der selv blandt Faghistorikere er meget lidt kendt. I Betragtning heraf maa det dog beklages, at Forfatteren kun i meget ringe Udstrækning har gjort Rede for de Kilder, hvoraf han har øst sin Viden. Uanset denne Mangel mener Bestyrelsen for Dansk historisk Fællesforening, at denne Afhandling — jævnsides Bankdirektør C. Jørgensens Afhandling om det underjordiske Aalborg — maa tilkendes Præmie som den efter Bestyrelsens Skøn bedste Afhandling i de historiske Aarbøger fra 1936.

Den Afhandling, som Formanden for Aalborg historiske Museum, Bankdirektør *Chr. Jørgensen*, har skrevet om »Det underjordiske Aalborg« i »Fra Himmerland og Kær Herred« 1936, har Undertitlen »Nye Fund og Iagttagelser« og er en Fortsættelse af en lignende Afhandling i Aalborg Amts Aarboeg for 1934. Gennem en Aarrække har Forfatteren fulgt Grundgravninger og Jordarbejder i Byen og ikke blot erhvervet Smaafund til Aalborg Museum, men ogsaa undersøgt Bygningsrester, Jordlag og gamle Gadeniveauer, inden Aalborgs Hovedgader er blevet overdækkede med moderne Beton og Asfalt. Adskillige af de fremdragne Fund er Levn fra den dunkle Periode mellem Oldtid og Middelalder, da Byen opstod, og der er maalt og beskrevet mærkelige Levninger af middelalderlige Træbygninger. Sikkert maa nogle af de givne Tidsbestemmelser og Tolkninger nøjere kontrolleres, men vigtigere er det, at Iagttagelserne bliver gjort, medens det endnu er Tid, og at der er blevet reddet et uerstatteligt Materiale til Studiet af Aalborgs gamle Topografi og Historie.

Da Bestyrelsen for Dansk historisk Fællesforening i 1933 præmierede en Afhandling af J. O. Brandorff, udtalte den Haabet om, at hans Arbejde maatte virke som et Eksempel til Efterfølgelse. Brandorffs Undersøgelser i Kolding har sikkert været Forbilledet for det Arbejde, som Bankdirektør *Chr. Jørgensen* har ydet Aalborg. Idet hans Afhandling tilkendes Præmie for 1936 (jævnsides med cand. mag J. C. Hansens Afhandling om Pramfarten paa Gudenaas), ønsker Bestyrelsen at fremhæve Betydningen af Lokalforskningens Indsats paa dette Omraade.

Under sin Redegørelse for Foreningens Virksomhed i Aarets Løb omtalte Formanden bl. a. *Vejledningen i Haandskriftlæsning*. De nødvendige Skriftprøver foreligger nu reproducerede, og man afventer blot Dr. Bobé's Tekst, der ventes at ville kunne blive afsluttet i nærmeste Fremtid.

Fra Kursusleder *Johs. Schrøder* havde Foreningen modtaget en Henvendelse om at anbefale en Ansøgning om Statens Støtte til en landsomfattende Indsamling af Arkivalier af kultur- og lokalhistorisk Værdi. Bestyrelsen har i denne Sag besluttet at raadføre sig med Videnskabernes Selskabs Arkivkommission, med Rigsarkivet og Dansk Folkemindesamling. Vi vil gerne støtte gode Planer, men vi kan næppe støtte denne Sag, hvis den ikke anbefales af andre kompetente Instanser.

Vi har med Interesse fulgt »*Landsudvalget for Hjemstavnskulturs*» Arbejde paa at fremstille en Haandbog i Hjemstavnsforskning og Hjemstavnskultur — de Planer, der har været fremme om, at Dansk historisk Fællesforening skulde lade udarbejde en »Hjemstavnskatekismus«, overflodiggøres herved. Vor Forening vil gerne støtte Udgivelsen af denne Haandbog — vi er dog ikke i Stand til at tilbyde direkte økonomisk Støtte, men haaber, at en saadan kan opnaas gennem de store Fonds.

Den i Fjor nedsatte *Tidsskriftsektion* er villig til i paakommende Tilfælde at være Tidsskriftredaktorerne behjælpelig; det ligger vel nærmest for at henlede Opmærksomheden paa fælles Opgaver, der kunde løses amtsvis. Som Eks. paa en saadan Opgave kunde nævnes Studier over det rindende Vands Betydning i industrielt Øjemed, fra Brobyværk Vaabenfabrik til Dampens og Elektricitetens Tidsalder. Det laa ogsaa nær for Tidsskriftsektionen at arbejde med Spørgsmaalet om Tilvejebringelsen af en lokalhistorisk Bibliografi i Fortsættelse af Erichsens og Krarups, der holder op 1911.

Efter at *Kassereren*, Dr. *Hjelholt*, havde forelagt Regnskabet for 1937 og Budgettet for 1938, der begge viste mindre Underskud, og faaet dem godkendt, afgav Magister *Jensen* et kort Referat af Museumsforeningens Møde. Derefter fulgte en *Drøftelse* af *Formandens* Beretning.

Bankdirektor *Jørgensen* (Aalborg) takkede, fordi man havde præmieret hans Undersøgelser i det underjordiske Aalborg. For halvtreds Aar siden var Brandorff blevet hans Læremester. Han havde fulgt Brandorff paa hans Udgravninger og havde i de sidste 20 Aar paa dette Grundlag arbejdet selv i Aalborg.

Amtslæge *Lausten-Thomsen* (Sønderjylland) indbød til Aarsmøde næste Sommer i Aabenraa, der gerne vil modtage Foreningen.

Alkærsig (Ribe Amt) spurgte, om man kunde faa nogen Indflydelse paa Valget af Skriftprover til den gotiske Haandskriftvejledning. Han mente ikke, der var Grund til at bringe Prover af Nutids tysk Skrift.

Formanden svarede, at det var Dr. Bobé's bestemte Ønske at faa en Tavle med gotisk Skrift, som den bruges i Dag i Tyskland. Fra Fællesforeningens Side har Dr. Hjelholt medvirket og haft afgørende Indflydelse paa Udvalget af Skriftprøver.

Kredslæge, Dr. *Axel Hansen* (Kolding): Det er smukke Skriftprøver, det er blot alt for kønt; maa vi ikke faa et Par skodesløse Breve med?

Dr. *Hjelholt*: De Prøver, der er reproducet, har jeg forsaa vidt Ansvaret for. De Synspunkter, der har været afgørende for Udvælgelsen, er forskellige: 1) Jeg maa tage Afstand fra Ønsket om at faa Privatbreve med; individuelle Haandskrifter er uendeligt varierende, og der kan ikke læres meget deraf gennem et Udvalg, der som dette ialt kun omfatter 44 Prøver; 2) det for Kultur- og Lokalhistorikere interessante er *de typiske Kancellihænder* og de Skriverhænder, man møder i Ting- og Kirkebøger etc., derigennem vil kunne opnaas Vejledning til at læse de individuelle Hænder. Jeg vilde gerne have præsenteret saa mange af de store Arkivgrupper som vel muligt, det, som Folk søger Bekendtskab med ved deres Forskninger: her kan Begyndere se, at der er noget, der hedder Herredagsdombøger, Kancelliregistranter etc. 3) Endelig skulde medtages Dokumenter, der berører vigtige Begivenheder i Danmarks Historie.

Direktor *Fang* (Roskilde) udtalte sin Tilfredshed med, at den tyske Skrift kom med paa een Tavle; det er vanskeligt at faa fat i Hjælpemidler til at læse denne Skrift, skønt den bruges af 80 Millioner.

I Forbindelse med Magister *Jensens* Referat af Museumsforeningens Møde forespurgte *Fang*, om der ikke kunde gøres noget for, at *den ny Fredningslov* blev bedre respekteret. Guldsmed *Kyster* (Kolding) oplyste, at man fra Kolding havde bedt Sogneraadene i Museets Opland, fra Grindsted til den gamle Grænse, om at udpege Repræsentanter, der skulde tage sig af Sagen i hvert Sogn; men kunde en lille Pjece udbrede Kendskab til Sagen, vilde det sikkert hjælpe. Mag. *Jensen* og *Formanden* udtalte, at Bestyrelsen, evt. sammen med Dr. Therkel Mathiassen, skulde overveje, om der fra dens Side kunde gøres noget i denne Sag.

Redaktør *Gunnar Knudsen* fremsatte derefter paa Bestyrelsens Vegne Forslag om at søge tilvejebragt en *Registratur over Udskiptningskort*. Redaktør Knudsen har andetsteds i dette Tidsskrift (foran S. 173 ff.) gjort udførligt Rede for disse Planer. Forslaget gav Anledning til en ret indgaaende Drøftelse; der var

almindelig Enighed om, at her laa en central Opgave for Fællesforeningen, og at det var paa høje Tid at faa Overblik over, hvad der endnu er bevaret af Udskiftningskort. Pastor *Severinsen* fremhævede, at Hovedopgaven naturligvis maatte være at redde de originale Kort ved at fotografere dem, men der var i Sognene stor Interesse for at faa Kopier af Udskiftningskortene til Ophængning i Skoler eller Forsamlingshuse. Teglværksejer *Gulddal* (Viborg) udtalte, at der til Amtssamfundene burde udsendes Vejledning om, hvorledes Kortene kan indsamles. Museumsdirektør *Klem* (Kronborg) mente, at Originalkortene burde samles paa eet Sted under betryggende Forhold, hvortil *Knudsen* bemærkede, at man kunde jo ikke tvinge Besidderne til at afgive Kortene; undertiden tog Folk ganske vist mod Fotografier i Stedet for Kortene, fordi Fotografierne var pænere end Kortene! Landsarkiver *Hatt* (Odense) sagde, at Arkivet i Odense tit fik Forespørgsler, om Arkivet havde Matrikelkort fra den og den Landsby. Det var lykkedes ham at opspore enkelte, han var ikke sikker paa at der fandtes saa mange, men vi maa have at vide, hvad der findes. Det bliver næppe saa vanskeligt at faa Folk til at afgive Kortene til Landsarkiverne, naar de faar Fotografier i Stedet. Vi vil paa Fyn søge at faa en Tillidsmand i hvert Sogn. *H. P. Hansen* (Herning) mente, at det var dyrt at faa Kortene fotograferet, hvortil *G. Knudsen* bemærkede, at det kunde bekostes af Kontoen til Matriklens Vedligeholdelse, og Fotografierne kunde da faas for Fremstillingsomkostningerne. Landsarkivar *Knudsen* (København): Registraturen bør omfatte, hvad der overhovedet findes af Matrikelkort i Landet. Arkivar *Hvidtfeldt* (Aabenraa): Næsten alt, hvad der kendes i Sønderjylland af Udskiftningskort, findes i Aabenraa-Arkivet, enkelte i Sønderborg. Der findes Registratur derover i Landsarkivet. *Formanden* udtalte, at Sagen vilde blive fremmet.

Herefter indledede *Formanden* en Drøftelse af, hvorvidt det er ønskeligt at faa tilvejebragt en *lokalhistorisk Bibliografi* for Tiden fra 1912 til 1938, i Fortsættelse af Erichsens og Krarups Bibliografi. Hjælpemidlerne for Tiden efter 1912 er meget utilfredsstillende. Dansk Tidsskrift-Index er for omfattende, skelner ikke mellem det brugelige og det værdiløse. I hver Aargang af Historisk Tidsskrift findes derimod en god Bibliografi, ogsaa omfattende lokalhistorisk Litteratur. Ogsaa fra anden Side havde man ønsket en Fortsættelse af Erichsen og Krarup og indgivet Ansøgning til Carlsbergfondet om Støtte til Sagen, hvilket dog var blevet afvist. *Formanden* havde drøftet Sagen med Bibliotekar Krarup, som havde stillet sig velvillig overfor Tanken om

foreløbig at begynde med en lokalhistorisk Bibliografi. Historisk Tidsskrifts aarlige Bibliografi vilde kunne være et anvendeligt Grundlag; i Stedet for Trykning vilde et duplikeret Seddelsystem maaske være at foretrække. Paa samme Maade kunde man eventuelt fortsætte med den personalhistoriske Bibliografi. At fremme denne Sag vilde være en nærliggende Opgave for Tidsskriftsektionen og i det hele for Fællesforeningen. Til Forbillede kunde man maaske vælge det billige Kartoteksystem, som anvendes af Institutet for Samfundsøkonomi og Historie, hvor Prisen pr. Kort var ca. 1 Øre; derfor havde Formanden anmodet Institutets Sekretær, Lektor *Wendt*, om at komme til Stede.

Universitetslektor *Wendt* demonstrerede derpaa Institutets Kortindexsystem, som med Held havde været anvendt i 10 Aar. *Wendt* mente, at den hele Bibliografi vilde kunne sikres ved et Samarbejde mellem Dansk historisk Forening, Personalhistorisk Samfund og Fællesforeningen. — I denne Forbindelse gjorde *Wendt* opmærksom paa Institutets *Avisregistratur*, omfattende *Berlingske Tidende* og *Politiken* for Tiden 1865—1900; et Eksempplar heraf fandtes paa hvert af de tre Statsbiblioteker; to Eksemplarer stod endnu til Raadighed; det vilde være naturligt at anbringe det ene i Odense, det andet i Jylland. (Et Forslag fra Amtslæge *Lausten Thomsen* om at deponere det jyske i Aabenraa fik nogen Tilslutning).

Kaptajn *Otto Smith* mente, at Historisk Tidsskrifts Bibliografi var utilstrækkelig som Grundlag for en stor topografisk Bibliografi. Den anviste Fremgangsmaade vilde sikkert blive dyr. *Formanden* hævdede, at det vilde være uoverkommeligt at gøre Bibliografien udtømmende. Bankdirektør *Jørgensen* oplyste, at i Aalborg Amt havde man løst Opgaven — lokalt. *Wendt* holdt paa, at Historisk Tidsskrift medtog, hvad der var noget værd. Kan man ikke bygge paa de bestaaende Indexer, vil Sagen møde store økonomiske Vanskeligheder. Kun i rige Byer vil man kunne løse Opgaven lokalt. *Alb. Thomsen* (Holbæk): Kan Fællesforeningen ikke lave et Fællesregister for de historiske Samfunds Aarbøger? Det vil hverken blive nogen dyr eller uoverkommelig Opgave. Blot et Realregister med Artiklernes Titler. — Der blev derefter anført en Række Eksempler paa, at de enkelte Amtsaarbøger har lavet Register over en Række Aargange. *Alb. Thomsen*: Dette er forvirrende og viser kun, at det vil være godt at faa et Fællesregister. Overlærer *Sørensen* (Vejle) fandt det rimeligt at søge Samarbejde med Bibliotekerne vedr. Register. — *Formanden* mente ikke, at der var vundet meget ved en Registratur over Amtstidsskrifternes Indhold. Hvad savner man i Historisk Tids-

skrifts Bibliografi? Da der ikke er Enighed blandt Repræsentanterne, vil det være rimeligt at udsætte Sagen til Aarsmødet i Sommer. Der vil da i Mellemtiden fra vor Side blive udført et yderligere forberedende Arbejde.

Under *Eventuelt* efterlyste Arkivar *Ellekilde*, Dansk Folkemindesamling, de ældste Tryk af Molbohistorier, i Anledning af at disse skal udgives af *Danmarks Folkeminder*. Den ældste Udgave, »En Beretning om de vidtberømte Molboers vise Gerninger og tapre Bedrifter«, ved C. E. Mangor i Viborg c. 1773, kan vi kun slutte os tilbage til. De senere Udgaver Viborg 1780 og Haderslev 1793 foreligger kun i defekte Eksemplarer paa de store Biblioteker. Findes der ingen fuldstændige Eksemplarer af disse gamle Molbotryk i privat Eje? Skulde det være Tilfældet, bedes de udlaant til Dansk Folkemindesamling til den Bog om Molbohistorierne som Professor Arthur Christensen er ved at forberede.

Efter en Kaffepause genvalgtes Bestyrelsen og Revisorerne. Derefter holdt Professor, Dr. *Knud Jessen* et fængslende Foredrag, ledsaget af Lysbilleder, om *Naturforholdene og Menneskene i Oldtiden*. Vi haaber senere i dette Tidsskrift at kunne bringe en Afhandling af Professor Jessen om dette Emne. Efter Foredraget stilledes en Række korte Spørgsmaal fra Tilhørerne, som besvaredes af Professoren.

Tiden var nu saa fremskreden, at Repræsentanterne maatte begive sig til Restaurant »Karnappen«, hvor Middagen ventede. *Søndag Formiddag* samledes Deltagerne igen, denne Gang ved Øresundsbaaden, der skulde sejle dem over til *Malmö*. Vort første Maal var her *Malmöhus*, det gamle, nys restaurerede Slot, hvor man nu har opstillet Malmö Museums historiske Samlinger. Til det gamle Slot er dristigt og dygtigt føjet et Par helt moderne Museumsfløje. Amanuensen *N. G. Sandblad*, der tillige er Museumsdocent i Malmö, var vor udmærkede Vejleder gennem Museets kultur- og kunsthistoriske Samlinger. Det er ikke blot Museets Ydre, men ogsaa dets Indre, der er præget af moderne Principer — i Ordning og Opstilling. I nogle Tilfælde gaves dette Anledning til ivrig Diskussion blandt Deltagerne, saaledes det synkronistiske Princip, der var fulgt ved Opstillingen af Oldtidsafdelingen, hvor de skaanske Stenalderøkser var udstillet i samme Rum som Sager fra samme Tid i Ægypten og Orienten. Om eet kunde alle være enige, at dette var ikke noget kedeligt Museum: at det besøgende Publikum er af samme Opfattelse, kan formodes; skønt Museet kun har været aabnet her i halvandet Aar, ventede man netop denne Dag, at dets Gæst Nr. 200 000 skulde passere Tælleapparatet. — Efter at Deltagerne havde nydt den svenske Smørgaas i Museets egen Restaurant, blev der aflagt et

Besøg i *St. Petri Kirke*, hvor vi blev hilst Velkommen af Provst *Lysander*, der gav os en kort Oversigt over Kirkens Historie, hvortil Magister *Jensen* føjede enkelte karakteristiske Træk, især Kirkens paaafaldende nære Slægtskab med den middelalderlige Frue Kirke i København.

Hermed var Programmet for Malmoturen udtømt og Repræsentantmødet afsluttet.

J. O. BRANDORFF.

26. November 1854—11. Februar 1938.

1934, da Brandorff fyldte 80 Aar, modtog han ikke blot den Hjelmsjerne-Rosenerone'ske Prismedaille, men han blev ogsaa Æresborger i sin Fødeby Kolding. Det var en smuk og vel fortjent Anerkendelse af hans Virksomhed i og for Byen, som Købmand, Kæmner, Byraadsmedlem og Forsker. Utvivlsomt var det især hans historiske Indsats, som Staden hædrede. I Koldings Lokalforskning stod Brandorff i første Række. Han deltog 1890 i Stiftelsen af det historisk-antikvariske Selskab for Kolding, der skabte Museet paa Koldinghus og i saa høj Grad bidrog til at sikre Slotsruinens Bevaring. 1894 var han med til at stifte Vejle Amts historiske Samfund, det næstældste af Landets lokalhistoriske Amtssamfund. Og samtidig med, at han gennem en Aarrække virkede som Nationalmuseets Tilsynsførende ved Koldinghus Ruin, gjorde han begge Steder et stort Arbejde. Utrætteligt udforskede han Koldings Jord; hans Interesser for Geologi og forhistorisk Arkæologi ledede ham ind paa nye Veje i Bystudiet.

Vor Forening har særlig Anledning til med Tak at mindes Brandorff. Han var med til at forberede dens første Møde, der holdtes i Kolding 1911. Og da Bestyrelsen i 1933 tilkendte ham Foreningens Pris for en Aarbogsartikel, var det den en kær Pligt at fremhæve hans Virksomhed »som et Eksempel til Efterfølgelse i langt højere Grad, end det hidtil har været Tilfældet«. Hans historiske Studier i Koldings Jord vil altid staa som et manende Forbilled.

C. A. J.